

---

*Мы
ў роспачы ночы
пывём усе.
Мінуўшчыны ціша
падступна паўзе
да іншых людзей*

Стэйн Стэйнар

Выбраная паэзія

Стэйн Стэйнар

Выбраная паэзія

*Пераклад з ісландскай
Лявона Баршчэўскага*

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2020

УДК 821.113.3-1
ББК 84(4Исл)-5
С88

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Рэцэнзент
Алесь Разанаў

Пераклады зроблены паводле выдання:
Steinn Steinarr. *Ljóðasafn*. Reykjavík: Vaka-Helgafell, 1991

На вокладцы:
НІНА ТРУГВАДОТЫР,
Партрэт Стэйна Стэйнара (1940).

ISBN 978-985-23-0100-8

©Баршчэўскі Л. П., пераклад на беларускую мову, 2020.
©Дызайн серыі. Русецкі М. І., 2016.
©Афармленне. Выдавец Зміцер Колас, 2020.

З КНІГІ «ПАЛАЛА ЧЫРВОНАЕ ПОЛЫМЯ»
(1934)

Бязгучныя слёзы

(Hin hljóðu tár)

Я так часта ў жыцці плач бязгучны чуў,
як у цемру слёзы падалі ціха
слёзы скрухі, адчаю, болю, пакут;
быў я ўпарты й амаль што пазбаўлены слыху.
Праз гады, праз вякі, ад пачаткаў саміх
безнадзейнасці голас будзіў адчуванні,
быццам лаянка люду, спадзеў што згубіў,
быццам высылка Бога ці наканаванне.

Ён павольны зусім, струмень гэтых слёз,
што так падаюць моўчкі ў пустую цямрэчу,
ды ў слязах гэтых бездань мітрэнгі людской
і цярпенне, і смутак душы чалавечай,
і адпомсціць жаданне хаваецца ў іх,
і праклёны на адрас сусветнага ліха,
ў іх нянавісці полымя ярка гарыць –
у слязах тых, што ў цемру падаюць і ціха.

І цячэ пlynь зацятых і горкіх слёз
праз шумлівасць жыцця, праз прастору чакання,
ці тыран будзе жыць, ці спаткае свой скон,
а канец непазбежна ягоны настане.
Льюцца, льюцца маўклівыя слёзы яшчэ,
як ахвяра жыццю ў той бяздоннай цямрэчы,
а ў іх прага да помсты гучыць і пячэ,
і пячэ несціхана ў душы чалавечай.

Песня жабрака

(Ræfilskvæði)

Я жабрак звычайны, адчайны,
так, папраўдзе, ніякі я.
Колісь марыў, каб Бог ды шчасце
або хтосьці мне паспрыяў.

Можа нават я прагрэсіўны –
што́ шляхетнейшым можа быць? –
як стаю з салёнаю рыбкай
там, дзе шмат народу стаіць.

Ды на свеце ж усё – ў руцэ Божай,
у паветры, ў вадзе й на зямлі.
Я вакол свайго ценю кручуся,
хоць бы мець мне спакою калі.

Як звычайны адчайны бадзяга
я па вулках ды плошчах хаджу:
ў галаве безліч думак харобрых,
толькі смутак бясконцы, гляджу.

Дом спіць...

(Húsið sefur)

Дом спіць, спіць, з пакояў
ціша ахінае дах і сцены.
Дом спіць, спіць спакойна.

Прайшла хвіліна, як гармідар
галасоў юначых чуўся
праз прачыненыя вокны.

І водар дрэў зліваўся з гукам спеваў,
і нечы госць саліраваць імкнуўся.
А ўжо зусім, зусім не чутна шэптаў.

Дом спіць, спіць спакойна,
ціха, нібы чалавек стамлёны.
Дом спіць ціха.

Святло месяца

(Tunglskin)

І вада глядзіць, глядзіць халодным вокам
на зорнае неба над бляклай вяршыняй
і на цёмныя цені дрэў у даліне
з сумным танцам палоскі бэзавага святла.

А над пяском, з адлегласці вялікай,
асвятляе месяц твае сляды, стомлены вандроўнік,
і змяняе прахалоду; іншае ззянне
на тваім абліччы.

Я цябе бачу – бачу, як ты знікаеш, знікаеш у цені.
І на ўсё глядзіць маўчанне – маўчанне.

Гелена-Элін

(Elín Helena)

Гелена-Элін, Гелена-Элін,
якая ты юная сёння!

Гелена-Элін,
ты ўсмешліва чырванееш
калі хлопец з Вёра
цябе сустракае адну,
Гелена-Элін!

Гелена-Элін, Гелена-Элін,
а сёння ж 10 траўня!

Гелена-Элін,
калі верас тут зелянее,
ў паўднёвай лагчыне,
на схіле звiніць ручай,
Гелена-Элін!

Гелена-Элін, Гелена-Элін,
а сёння ж табе вясямнаццаць!

Гелена-Элін,
над ф'ёрдам паблісквае сонца,
спеў – цар у паветры –
чароўна-таемны ён,
Гелена-Элін!

Гелена-Элін, Гелена-Элін,
як слаўна сёння на свеце,
Гелена-Элін,
ты ўсмешліва чырванееш
калі хлопец з Вёра
табе проста ў вочы глядзіць,
Гелена-Элін!

Відзежы

(Sýnir)

Сяджу і слыхам моўчкі
лаўлю таемны час.
Відзежы з дому былога й сны
вяртаюцца штораз.

Я зноў маладосць прыпомніў:
як моц адчуваў і ўздым.
Цяпер на ўлонні цемры ўвесь час
Мы ночы аддадзім.

І даўнія мроі ўзнікнуць,
у славе заззяюць ізноў.
– Вунь далятае да дрэваў брыз,
уцеха пакінула схоў.

– Ах, вера ўжо ў Мору Часу
спачын свой апошні знайшла,
ад мрояў, што з буры пайшлі й вятроў,
нічога няма, апроч тла.

Сяджу і слыхам моўчкі
лаўлю таемны час.
Праклён выгнання – і цвеліць душу
мне злая вечнасць штораз.

Серада (*Miðvikudagur*)

Зноў серада. Зноў шыбуе наперад жыццё – гэтак, як некалі тое прадвызначыў Бог. Можа вам дзіўна крыху, толькі ж так яно ўсё, бо так было, й так шлях нашага лёсу пралёт.

Ходзіце вы тут, і ваш, як учора, пагляд, крона пад вечар мацнее, часова хаця. Быў аўкцыён нерухомасці з ранку, аднак доўг не паменшаў – такія варункі жыцця...

Робяцца грошы людзьмі, а й губляюцца грошы людзьмі, людзі на продаж ідуць, ці адказвае хто за даўгі? Ўнізе на рынку бяруць «Моргунблад»¹ дзень пры дні, тлум неўтаймоўны заліў востраў па берагі.

Зноў серада. Зноў шыбуе наперад жыццё – гэтаму руху ніколі не прыйдзе канец. справіць сыночка народзіны муляр Дагб’ерт, і пахаваны пан Петэрсен будзе, купец.

---

¹ Самая папулярная штодзённая ісландская газета. Выдаецца з 1913 г., кожны нумар мае ад 60 да 120 старонак.

Сходы (*Stiginn*)

Гэтыя сходы, відаць, –
як і іншыя сходы
ў іншых будынках.
у піўніцы
і на верхнім паверсе,
такія сціплыя, ветлівыя
для ўсіх людзей,
назваюць яго.

І тут ён быў,
бо дом, пабудаваны
за паўстагоддзя ці нават больш,
і бачыў і чуў усё, што адбывалася
у гэтым доме
як летам, так і ўзімку,
вясной і ўвосень.
Такім ціхім і сур'ёзным,
як яно сёння,
ён заўсёды быў,
ці йшлі дзеці або пажылыя людзі
ягонымі слядамі,
ці жыхары дома
ладзілі тут вяселле,

ці былі пахаванья –
такія мудрагелістыя
гэтыя сходы,
гэткія незразумелыя
ў простасці сваёй –
як само жыццё,
як рэальнасць
па-за рэальнасцю.

3 КНІГІ «ВЕРШЫ» (1937)

Спеў пра Хрыста

(Kvædi um Krist)

Вечар быў.

А мы сядзелі ў садзе,
двое бедных дзяцей.

І мы глядзелі, як сонца
заходзіць
за горы,
недзе далёка.

Бывае гэтак дзіўна чалавеку
калі чалавек юны,
што сонца мусіць знікнуць
з нябёсаў
за далеччу гор.

Гэтак вось чужая рука
пазбаўляе чалавека
забаўкі яго.

І мы,
што на вечар не зважалі
у цішы яркага дня,
сядзелі моўчкі ў захапленні
ад тае чорнай сцяны,

для нас непераадольнай,
ноч прыспела.

І сядзелі мы ў садзе,
двое бедных хлапцоў,
і тады якраз
я пра тваю таямніцу пачуў,
пра вялікую тайну тваю,
якой раней не ведаў
на свеце ніхто.

Яна была такой прыгожай
і незвычайнай,
то была самая пекная тайна свету.
І мы сядзелі й шапталі
адно аднаму
незвычайныя словы,
што прабіралі наскрозь,
пра сонца,
якое было заззяць павінна
мацней і ярчэй,
чым хоць калі раней,
і пра людзей,
што былі б такімі добрымі з дзецьмі,
«І тады ўсе людзі сталі б, –
пачуў я ад цябе, –
добрымі такімі,
як кветкі.

І тады нам не трэба было б
баяцца цемры,
бо начы не будзе, калі ён
свет наш збавіць прыйдзе».

І сядзелі мы ў садзе
пад ноч
дзе тысячы год таму,
двое бедных дзяцей.

Скарп'едын¹ у Брэніе
(*Skarphéðinn Í Brennuni*)

Гэта хлусня, мовіў ён.
Я шукаў дбайна
чалавека, у распачы ад страху,
які паміраў.

Ды шлях быў закрыты.

І я пачуў твае шэпты
ў смяшлівым сонечным святле:
Хай разляцяцца твае валасы.
Які боль гэта прычыніць?
І што цяпер нам рабіць?

Табе пашанцуе!
Калі я ўцяку.

---

¹ Скарп'едын, сын Няля, рыцар, сын загалоўнага героя і адна з дзейных асоб створанай у XIII ст. «Сагі пра Няля». Лічыцца, што ён жыў у X ст.

Мармур
(*Marmari*)

Вось – Грэцыі слава,
вось – рымская слава.
Я –
пыл на паверхні.
Дойдзе да дня таго –
вечер здзьмухне яго.
Ляжу тут давеку,
пакуль чалавеку
мяне крануць нецікава –
я дойдзіда чакаю свайго.

Спантанны верш

(Ljóð án lags)

Спяваць спрабаваў я,
ды голас гучна хрыпеў,
нібы напільнік той
па ржавай сталі скроб.
Заплакаў, як дзіця,
падчас другой са спроб.
А песень поўна ў грудзях,
ды іх не чуў ніхто.
І грудзі дрыжалі аж
ад гукаў, спрэс гарманічных,
і кроў закіпала мая
ад песенных сугуччаў.
То хворага быў спеў,
вар'яцкага спеў жыцця
ў штодзённай гарачцы,
ды ён не быў пачуты.

Сон

(Draumir)

Сон

пра

святло –

вось жа мы снілі сон пра святло

неяк ноччу, калі змрок цяжэйшы

й цямнейшы быў,

калісьці, аднак, даўней.

Было нешта такое,

што сплывала й сплывала

шчасліва-дрыготкім бодем

на нашы душы.

Збянтэжыліся вочы нашы,

напоўніцу здзіўлёныя

ў паглядзе светлым, ясным,

што воддаль сцэны пабліскваў

раз-пораз.

І нехта з нас запытаўся

так нерашуча:

што гэта?

А другі адказаў

ажывіўшыся:

Святло, святло!

Калумб
(Columbus)

Прасоленыя валасы ў зеленаватым ззянні
чужых краёў, тваё ў штармах здабытае цяпло...
Змаганне ад тваёй рукі магутнае пайшло
за новы кантынент, за твайго духу панаванне.
Але ў душы тваёй няясныя луналі падазрэнні:
Ці мара здзейсніцца? Ці гэтым скончыцца яна?
Што па той бок? Дух велічы халоднае лунаў,
як смех сярод бурлівых водаў азвярэння.
І плыў твой карабель пад рытм успененага мора.
Зірні! Твая згрубелая рука трывае на стырне,
ў крыві тваёй няўрымслівай ні цішы, ні пакоры.
Ні Бога, капітан, ты не цяліў, ні д'ябла ў моры. Так
твая настроена душа, з глыбінь якой не раз гукне
пакутны голас твой: ці мара здзейсніцца, аднак?

Партрэт

(Мунд)

Усмешка губ пунсовых у параднай зале,
гарачы смех на тле зачыненых дзвярэй,
адбітак лёгкі на вясновым першым танцы –
гэта я.

Бязгучны стогн сярод начы настрою,
кароткі ўскрык, спалох дрыготкіх вей,
насмешлівы пагляд на твар мужчыны –
гэта я.

Атлантида

(Atlantis)

Мы ў распачы ночы
пывём усе.
Мінуўшчыны ціша
падступна паўзе
да іншых людзей.
Нібы краю палоску
ўсмоктвае соль
уначы пакрысе...
З забыцця ўздыміся,
забыты час,
вабная ўсмешка,
лёгкі след прамільгне.
Ці былі мы тут разам
у мяккай траве
раніцой па вясне?
Чарнавокай адвазе
глядзім мы ў вочы –
кароткі міг.
Ну, пывем прэч адсюль
праз адчай начы
і кроз былых.

Вясна

(Vor)

Два жаўтабровыя птахі
над сіня-белай прасторай ляцяць.

Дзве краскі малыя дрыготкія
рудымі ківаюць галоўкамі
над чорнымі пяскамі.

Двое бледных дзяцей-жабракоў
брыдуць камяністым берагам
і гукаюць нерашуча й захоплена
вандроўнаму ззянню:
«Вясна! Вясна!»

Дзіця

(Barn)

Быў я дзіцем малым,
што на пляжы забаўлялася.

Два спадары ў чорным
праходзілі паўз мяне
і павіталі:

– Дзень добры, малы,
добры дзень!

Быў я дзіцем малым,
што на пляжы забаўлялася.

Дзве светлавалосыя панны
праходзілі паўз мяне
і прашапталі:

– Хадзі, малады чалавек,
з намі хадзі!

Быў я дзіцем малым,
што на пляжы забаўлялася.

Двое дзяцей, смеючыся,
праходзілі паўз мяне
і загукалі:

– Добры вечар, старэча,
добры вечар!

Аўтанартрэт
(*Sjálfsmynd*)

Я накідаў партрэт на сцяне
велізарнае залы.
Твар чалавека таго самотны,
збалелы й стомлены быў.
Адвярнуўшыся ад бетоннага муру,
ён глядзеў, затрымаўшы дыханне,
на цьмянае святло.
Тое аблічча было маё –
вы яго не, не сустракалі.
Гэта я яго намаляваў.

Цемра
(Myrkur)

Я ўвесь цёмны,
цемра ў глыбінях,
адвечная цемра –
яе не апіша святло.

Я тое, што
цябе дрыжаць змушае
ў страху, які слабее
на супраць чагосьці –
не ведаеш ты, чаго.

Спектакль (*Leiksyning*)

Цудоўны спектакль
скончыўся ўрэшце.
Як паходні агонь,
узнялася мая ігра,
вясёлая беспрытульна,
мірная пакутліва,
пакуль ён упакорана
да вытокаў вярнуўся сваіх.
Гэта было жыццё маё,
гэта была ігра мая.
У зале спадзяваўся я,
бязмежную ўбачыць радасць людзей.
Толькі
іх не было там,
тых, хто проста прыйшоў адпачыць
я ўбачыў на лавах потым.

Вердэн
(*Verdun*)

Вялікай таямніцы, не вядомай анікому,
тут месцам стаў прыгожы месяц май.
Тады зайшлася ў вусцішы й жалобе
мая душа, засмучаная ўкрай.

Вясна, і зноўку белая буе квецень,
святло, дзе ўзгор'е і далін мурог.
Мая душа ў былым даўно лунае свеце.
Глядзі сюды! Тут я ў магілу лёг.

Уцёкі

(*Flóttinn*)

Ноч была.

Я прагульваўся вуліцай,
якая была бязлюднай, пустэльнай,
бо ноч была, цьма.

Я тады так упэўнена крочыў,
пры гэтым казаў сабе:

– Зірні, мяне тут няма
і ніколі не будзе.

І ніколі нікому не ўдасца
маю схованку знайсці.

І раптоўна пачуў я: ззаду
быццам нехта за мной ідзе.

Я павярнуўся, спраўдзіць каб –
а ці ведаю я яго?

Ды нікога там не было.

Шоргат ботаў чуўся за мной.

І я ўскрыкнуў распачным крыкам:

– Што ж я гэткае ўчыніў?

Адказалі мне з хітраю ўсмешкай
з тае цемрадзі:

– Я – жыццё само. Ад мяне не ўцячэш ты,
я іду за табой.

З КНИГІ «СЛЕД НА ПЯСКУ»
(1940)

Роздумы пра новую сусветную вайну
(*Hugleiðingar um nýja heimsstyrjöld*)

Зямля заліта крывёю,
матулям няма спакою,
я ж з гэтай паэмкай сваёю
праб'юся няшмат да каго.
І ўсё ж калі намаганні
мае туркі ці англічане
заўважаць – то горш не стане
камусь ад занятку майго.

Ляжу тут адзін самотна,
уцёкшы ад долі гаротнай,
а воля буцвее маркотна,
а зброю точыць іржа.
Жыццё хай цячэ нестамлёна:
змагаўся і я натхнёна,
пакутаваў праз забабоны,
ды ёсць таму мяжа.

Цяпер жыць надта складана:
нягоды вярэдзяць раны,
адзенне й ежу старанна,
напэўна, трэба шукаць.
Ды ёсць у жалобе патрэба,
хоць веснім робіцца неба,
і ўрэшце той, хто трэба,
павінен перамагаць.

А бітвы йдуць, не сціхаюць,
ламаюць людзей, забіваюць,
на новы бой выклікаюць.
і зброя паўсюль грыміць.
Ды, хоць гарады запалалі,
шмат смерцяў ад газу й сталі,
тут важна адно: ў фінале
высновы слушна зрабіць.

Канец дарогі

(Leidarlok)

Урэшце пасля цяжкага доўгага дня
канец шляху твайго. Ты сядаў
на камень пры дарозе
і ў наваколле ўглядаўся
нейкі час.

І раптам ты ўзгадаеш таксама:
колісь, колісь даўным-даўно
ты месцам тым самым так пераймаўся.

Старое крэсла

(Gamalt sæti)

Сядзеў звычайна бацька ў крэсле тут –
стары, стамлёны, ў мазелях далоні.
Прыйшоў са свету шумнага і кут
знайшоў, які прытуліць, абароніць.

Ці ўспомніш, як яму займала дых,
як ледзь сагнуцца мог стары й руінай
здаваўся шмат каму; яго штоміг
магло папросту змыць жыцця лавінай.

Вакол старога мір быў і спакой,
не трэба нават з месца падымацца –
няважна, ён ці ты парой начной
хацеў сысці або тут заставацца.

Сіеста

(Siesta)

Я сніў (як дзень быў на дварэ)
спакой твой. А ў цішы начной
казаў: Спі моцна, бо сон твой
ніхто ў цябе не забярэ.

Начную цішу поўніў спеў,
імя тваё са мной тады
было ўвесь час, пагляд заўжды
твой у пустэчы так зіхцеў.

Па сёння шторм марскі чуцён
у сэрцы, і ад тых уцех –
маё маўчанне і твой смех:
аднолькавы ім будзе скон.

Пярэдых

(Hvild)

Мяккая помніць далонь перлы кароны й тапор,
вось і пярэдых сабе здолелі мы прычакаць.
Шлях шмат турботаў прынёс, што пачынаюць знікаць,
ледзь пакідаючы след, дзе промень сонца замёр.

Мы пры дарозе сядзім, быццам вандроўны той птах,
што над раўнінай марской крылы расправіў свае.
Добра, калі нам наш лёс гэткі пярэдых дае,
хоць несканчоны кагось будзе чакаць яшчэ шлях.

Дурнаваты верш

(Visa fīflsins)

Прайшло з тае пары гадоў нямала,
як ты, хлапец, ішоў паўз гэты сад
і ўгледзеў: нешта выпала, прапала
ў цябе, што значыла для шчасця шмат.

Усё, што промнем сонечным зіхцела
ва ўладнай цемры, – больш няма таго.
Што твае клёк, імпэт да ўчынкаў смелых –
жыццё спывае, і не ўхопіш ты яго.

Асфальт

(Malbik)

Пад сотнямі цвёрдых абцасаў
я сном сябе цвялю:
што вечар асенні ціхі,
ўпаў лёгкі след на зямлю
ад цёмных ягоных крокаў.
След лёгкі на ўсіх дарогах,
цябе я, ведай, люблю.

Чаплінаўскі вершык узору 1939 г.
(*Chaplinsvisan, model 1939*)

Я ж гэтакі чалавечак –
сапсутая малеча –
ва ўдзячнасці адвечнай
у безлічы трывог.
Тут вулкамі хадзіў я,
за ўсё, што мог, плаціў я,
заўжды галодны быў я
на кожнай з тых дарог...

Я сілу й спрыт у слове
знайшоў, радкі прамовіў
пра дурасць, безгалоўе,
што ў нашым спрэс жыцці.
На свеце ж не ўсё дрэнна
бывае, несумненна,
бо хтосьці ж несумленны
чагось не змог знайсці.

**З КНИГІ «ПАДАРОЖЖА БЕЗ АБЯЦАННЯЎ»
(1942)**

Восень у Т'ёўрсаўрдале
(Haust í Þjórsárdal)

Сядзеў я адзін
каля магістралі
пад сонцам асеннім днём.

Адхон за мною,
на ім шмат калібры,
ні колер, ні гук
не парушаць спакой.

Свядомасць маю
пыл і цемра накрылі
з агідай,
прасякнутай потам, крывёй.

І сэрца маё
колкім стукам ля грубкі
паказвала мужнасць сваю.

Я тайну цяпер,
патаемную мрою
у воку агню пазнаю.

Шукаю я цябе

(Ég leita þín)

Шукаю я цябе, ты ж – не мяне,
і ўрэшце мы губляем свой імпэт
у недасяжным досвітку, і не,
не ўбачым мы адно аднога след.

О, так мы й не спаткаліся з табой,
утомна сэрцу ў забыцці й журбе.
Табе нялюбы, мрою вобраз твой
і, не спазнаўшы, грачу я цябе.

«Расце на захадзе кветка...»

(«Það vex eitt blóm fyrir vestan...»)

«Расце на захадзе кветка,
а вечар лагоднасць дае,
і шатам ейным светлым
усцяж калыханкі пяе.

Люблю я гэтую кветку,
не бачыў якой у жыцці.
і клёк мой сумуе ў жаданні
патолю самоце знайсці.

З зямлёй на падэшвах чужою
мне скрушна; я думаю: вось
расце на захадзе кветка –
й не ведае, што я ёсць».

Свет заваёўваць...

(Ad sigra heiminn)

Свет заваёўваць – гэта як у картачнай гульні:
май пільны позірк, ну і добры нюх, няйначай
(і ўмей пры гэтым чыста
згуляць авантурыста).

А як прайграеш ты – не наракай ані,
што там з табою змахлявалі пры раздачы.

Веснавыя строфы

(Vorvísá)

Ціхія ўздыхі,
ночы блакітнасць
вабяць мой клёк.

Шчасце маё
не цікава нікому,
нават здалёк.

І мае вершы –
гэта нібыта
пустка і змрок.

Стары чалавек з кавенькай
(*Gamall maður með staf*)

Пакуль вецер гуляўся з кветкамі ў садзе
пабожнага старога,
а вуліцы трэслася ад тупату
чужога войска,
я сядзеў і глядзеў на святло,
што бліскала на дарозе
і вышукваў узрушвальных успамінаў,
хоць чыіх.
Я шукаў няспынна, і мае грудзі
калаціліся па звычцы.
І ўсё ж я ўцяміў, што гэта
не ўзрушыла анікога.

Сяліба ў Брэйдаф'ёрдзе
(*Vær í Breiðafirði*)

Зялёны, чырвоны, жоўты.

Да стрэх рынуць хвалі,
а потым – упрочкі.

Два бледныя твары,
блакітныя вочкі –
у іх ты адчуеш
нямое пытанне:

Куды ты прастуеш?

Па-за колам
(Utan bringsins)

Хаджу я па коле
вакол усяго, што ёсць.
І ў гэтым коле тут
увесь твой свет.
Мой цень адбіўся ў шыбе
на ймгненне, і вось
хаджу я па коле
вакол усяго, што ёсць.
А па-за гэтым колам –
майго свету след.

Першапаясленец Ісландыі
(Landnámstaður Íslands)

Быў я чалавечкам
малым, да калена.

І я лёг ды заснуў
між двума валунамі,
што ўздымаліся там
па той бок і па гэты.

А калі прагнуўся ,
зоркі ўсе пазнікалі.
Ды я сам зрабіўся
гэткімі валунамі.

Свет ратаваць...

(Að frelsa heiminn)

Свет ратаваць – то як на крэсла ў рэстаране стаць і крыкнуць на ўсю залу: там дзяўчына – у спадніцы занадта вузкай, і вас будуць успрымаць нібы вар’ята, й ад таго не адкруціцца.

Хоць бы ты й лагодны быў – такой бяды! – цнатлівы хлопец, непрыкаяны даволі, ты кажаш пра складанае аднолькава заўжды, таму свет ратаваць табе не дадзена ніколі.

Дзеці гуляюць

(Börn að leik)

Сядзеў я, назіраў:
шмат твараў загарэлых,
босых ног на сонцы
усмешлівым. Мой клёк
стыў пад дажджом бясконца
між мораку начнога.
Цяжкая і халодная далонь.
Быў нечы ў край чужы
прыход, знікненне...
Пяску вось жменя,
больш нічога.

Подніс

(Undirskrift)

Я чытачам гэтай кніжкі, калі ёсць такія,
больш не скажу анічога, чагось не адкрыю.
Гэта – усё, што я маю, на што сіл хапіла,
што я вам здольны прамовіць, жывы ці з магілы.
Я не належаў, вядома, да вашага кола,
быў я для вас ці то дурнем, ці то балаболам.
Я нарадзіўся далёка, у краі туманным,
не прыналежны высокім ні родам, ні кланам.
З блямбамі я пражывацьму жыцця майго рэшту,
знакамі лёсу заўсёды ж пазначана нешта.
Ў час гэты цяжка з якімсь разуменнем сустрэцца...
Вось я, з мянушкай Стэйн Стэйнар,
і з д'яблам у спрэчцы.

КНИГА «ЧАС І ВАДА» (1956)

1

(Tíminn er eins og vatnið...)

Час як вада – гэткі самы,
а вада – холад і глыбіня,
акурат як свядомасць мая.

І яшчэ час – нібы абраз:
ён напалову напісаны
вадой і мной.

Час, як вада, спльвае
ў бясконцасць і знікае
ў свядомасці маёй.

2

(Sólin, sólin var hjá mér...)

Сонца,
сонца было са мной,
як зграбная жанчына
у чаравічках жоўтых.

У дваццаці глыбінях
спалі вера мая й мілосць
кветкаю двухпялёсткавай.

І сонца йшло,
для квецені нечакана,
у чаравічках жоўтых.

3

(Gagnsæjum vængjum...)

На празрыстых крылах
вада назад злятае
сваім уласным следам.

Жоўта-чырвоны гармідар
маячыць перада мной
бязладна і сям і там.

За крыважэрным спакоем
марскім матар'ял гаручы
гадуе кветкі смерці.

На адвеснай паверхні
між конусам і колам
кветка белая смерці ўзыходзіць.

4

(Alda, sem brotnar...)

Хваля, што б'ецца
аб пясок мядзяны.
Брыз, што шапоча
ў траве блакітнай.
Кветкі адбыўся скон.

Я шпурнуў камень
у белы мурог –
і засмяўся ён.

5

(Vatn, sem rennur)

Вада, якая ў бездань
мора плыве парой
ружовай начной.

Занурыў у тваім схове
таемны ініцыял
цемру ўцехі маёй.

І мой сум зазіхцеў,
як бурштын залаты,
над тваёй мелізной.

6

(Ég var drúpanði höfuð...)

Быў я схіленай галавою,
быў я цёмна-блакітным вокам,
рукой, што белай была.

І застыла маё жыццё,
як манетка круглая
на самым краі стала.

І знік час, нібы сляза,
што на белую руку
памалу сцякла.

(Himinninn rignir mér...)

Кубікамі неба
празрыстымі сыпле
на зямлю, што падае ўніз.

Золак дня, святло
застыглыя ў страху
перад імклівым анёлам,
падобным да шкла.

Спіць сутонне
блакітнакрылае
на страсé поўні,
з'яўляюцца людзі-зоркі,
з'яўляюцца зоркі-людзі,
з'яўляюцца сонныя воды.

Прыходзіць усё,
не прыходзіць нішто,
расце фасфарэнтная хваля,
быццам бог.

Бог.

8

(Dytur ósédra vængja...)

Нябачных крылаў пошум
прайшоў па душы маёй змрочнай
чырванаватым святлом.

Я спацьму сёння ўночы
ля непраходнага вусця,
пад сямізорным шатром.

Пакуль твой узносіцца голас
па-над кустоўем былога
чырванаватым святлом.

9

(Net til að veiða vindinn...)

На ловы ветру сіло:

Ўцякае глыбінная рыба,
уся ў святле празрыстым
небыцця.

Кругі вады пад сонцам:
там ва ўвагнутых люстрах
чатыры сноў вымярэнні.

Згублены след
пад снегам вечаровым
сумневу.

На ловы ветру сіло:

Як быццам соннае неба
пляце блакітныя вочкі,
каб Бога ўпаляваць.

10

(Frá vitund minni...)

Ад майго клёку
да твайго зацішша
бездараж мора.

Ды мая мроя ззяла жвава
ў прыхаванай хвалі,
калі глыбіні спалі.

І тайны мой сум
ля ф'ёрду цябе амаль
знайшоў у блакітнай прасторы.

11

(Og hvolfþak hamingju minnar...)

І скляпенне маіх удачаў,
яно з белага святла
ад далёкай журботы,
што з ракі прыйшла.

І ліпне да рук маіх
поўні няпэўнай ззянне –
клейкая перапонка
ўсяго быцця паўставання.

І ўсмешкай цемень вачэй
маіх свіціцца ў халодным
вячэрнім агні
усё ярчэй.

12

(Eins og blóðjárnaðir hestar...)

Нібы параненыя коні,
шалёныя думкі мае знікаюць:
праз чорны ход вечнасці ўцякаюць.

Нібы новападстрэленыя птушкі,
падаюць безыменныя дні
над маім начным ложам.

Нібы рука з пагногцямі
сінімі, з блізкай адлегласці
адмоўныя згоды ўзятаюць.

Пакуль спіць маё аблічча,
як пагашаная вапна,
у воку ракі.

13

(Á brennheitt andlit...)

Ідзе блакітны дождж
дзён веернакрылых
на твар, які палае.

У пустку клёку
сагаю неназванай
ноч прыбывае.

Аголенасць існага
ў начах і днях
сябе губляе.

14

(*Sólskinið, stormurinn...*)

Сонца зьянне,
штарміць
ад рання.

Я пачаў дзелавіта
па пяску зялёным хадзіць,
быў адзін зялёны пясок вакол,
мора ў моры нібыта.

Не.

Быццам птах шматкрылы,
мая рука адлятае прэч
у горы.

І рука мая ападае,
быццам выбухоўка
глыбака ў горы
і ўзрывае горы.

15

(Í sólhvítu ljósi...)

У святле сонечна-белым
дзён пасівельх
жыве выгляд твой.

Бачу: капаюць слёзы твае,
як дождж ілюзорна-блакітны,
на смутак мой.

І паміж намі адлегласць
упершыню ў абдоймах маіх
знайшла для сябе спакой.

16

(Undir þá fjalli tímans...)

Пад самым пікам часу
трывала маё маўчанне,
як спелы колас.

Бачыў я: святло сонца
хадзіла па шэра-белай сцежцы,
і мяе думкі імкнуліся сустрэцца са святлом,
а святло цягнулася сваёй жоўтай галавой
праз блакітны вал вады.

Бачыў я: вылятала прэч цемра
металічнаю птушкай
з маіх буравата-зямлістых рук.

І маё маўчанне перайшло
ў цяжкое сугучча
з нічым і з усім.

Калі чорна-срабрыстае тло
пралунала на крылах жоўтых
праз сонечнае святло.

17

(Á sofinn hvarm þinn...)

На твае заснулыя вейкі
па́дае белае святло
маіх журбот.

Хай мае думкі памкнуць
праз бездараж мора
да веек тваіх навывёт.

Вось жа на шчасці тваім
цьмяна-бледнае святло
маіх нягод.

18

(Tveir dumbraudir fiskar...)

Дзве цёмна-чырвоныя рыбкі
ў вадзе глыбокай.

Цёмна-блакітныя цені
на белай сцяне ўнутры.

Воблака бэзавае
па-над вяршыняй гары.

На дрымотную зямлю я прыйшоў,
вестку белую несучы.

І на блакітна-ледзяную ваду
мае словы ўпалі, нібыта
дождж веснавы ўначы.

19

(Í órák spor þín...)

У тваіх недагледжаных слядах
уяўная светліня ўпала
на мой бела-ваўняны сон.

Я ўбачыў: у неўтаймоўных хвалях
патокаў прыліву й адліву
твой твар адбіўся, відзён.

І слізганула аблічча тваё
халаднаватым ценем
у прамежак, дзе мроя і сон.

20

(Þögnin rennur)

Як мора чырвань, спывае
маўчанне над голасу
майго гучаннем.

Як змрок іржавы, спывае
маўчанне над гэтым
тваім існаваннем.

Нібы ў патройным коле,
спывае маўчанне,
аточанае маўчаннем.

21

(Rennandi vatn...)

Порсткая вада,
дзень велізарна-блакітны,
безгалосая ноч.

Я меў больш прэдыху
ў паўзаплюшчаным воку
вечнасці.

Быццам дзіўныя кветкі,
аддаленыя светы вырастаюць
з майго надоўга
заснулага цела.

Я адчуваю, як круціцца цемра,
нібы металічнае кола,
вакол святлавое восі.

Я адчуваю: супраціў часу
нічога не здольны зрабіць
супраць мяккасці вады.

Пакуль вечнасць назірае
за маёй няздзяйсняльнай мрояй
сваім адзіным вокам.

З АПУБЛІКАВАНАГА Ў ПЕРЫЁДЫЦЫ

Кірха Хадлгрымура¹ (*Hallgrímskirkja*)

Дойлід узяў у руку
жменю гліны й зірнуў
паглядам таямнічым
на меркі ды бязмены:

« $51 \times 19 + 18 / 102$ –
вось маю вынік такі,
ён слушны, несумненна.
Пры вертыкальнай вежы
саб'юцца хоры ўправа.
Мяркую сходам там
кірунак даць цікавы».

Дойлід узяў у руку
жменю гліны, ды з неба
нябожчык Хадлгрымур П'етурсан
прыйшоў і ўсклікнуў:
– О дойдзіце, больш не трэба!
Не трэба!

---

¹ Кірха, вышыняй 73 м, пабудаваная ў цэнтры Рэйк'явіка ў гонар ісландскага паэта і духоўнага дзеяча XVII ст. Хадлгрымура П'етурсана. Аўтарам праекта быў дзяржаўны архітэктар Гвюдэўн Самуэльсан.

Да псалмы 51
(*Passíusálmur nr. 51*)

На ўзгорку Валхуўсахайдын¹
распяты быў чалавек.
Аўтобусамі люд
туды прыезджаў паглядзець.
Там сонца ззяе і рэк,
і мора блакіт прыгожы.
Распяты на выгляд, вось цуд,
зусім быў някепскі: з лобам
высокім, з чупрынай
рудою, й дзеўчына тут
з смарагдавымі вачыма
пытаецца ў мяне:
– Напэўна ж, яму непрыемна,
што ён быў распяты, не?

---

¹ Пагорак вышыёю 31 м, знаходзіцца ў Сэлт'ярнарнэсе на паўднёвым захадзе Ісландыі.

Белы конь у ззянні поўні
(Hvítur hestur í tunglskini)

Ён белы: як крылы
маіх першых мрой,
ягоная грыва
бялее скрозь цьму.

Вандроўкай – доўгай такой –
на льняна-белым кані
ёсць наша быццё.

І смерць, ад якой
не ўцячы ані,
ўчапілася ў грыву яму.

Выгляд роднага берага

(Landsyn)

Край мой Ісландыя, боль мой, туга,
слабасць мая, часу мой супраціў,
пустак акрыленасць на берагах.

Край, ты трываеш, жывеш, як і жыў.

Бачыш, хоць ты мне – калыска ўсіх мрой,
ганьба ўсім родным, народу й табе:

ты ж – як няздара, і ў ганьбе твой строй,
сорам ты мой, кроў і слёзы ў журбе.

Крэмль

(Kremł)

Смерць сама,
д'ябал сам
гэты мур глухі збудаваўлі.

Змрочна, холадна, неразумна
атачаюць яны
нянавісці полымя,
хлусні пачатак,
вобраз злачынства.

Змрочна, холадна, неразумна,
як Грааль,
Грааль Ліха.

(1956)

Дон Кіхот звяртаецца да ветракоў
(*Don Quijote ávarpar vindmyllurnar*)

Я, убогі Справядлівасці рыцар,
я, няўдалы, а й мужны цноты абаронца,
да вас прамаўляю:

Паглядзіце!
Тут ідзе змаганне.

Мой Госпад даў мне да хлусні нянавісьць,
мой Госпад мяне навучыў у хлусні разбірацца,
пад якой бы маскай яна ні была.

Мой Госпад даў мне ў дапамогу праўду –
вечнае праўды глыб, чысціню,
але ж я іх спазнаў на паўдарозе адно.

З паўпраўдамі я выйшаў супраць хлусні суцэльнай.

Час і вечнасць
(*Tíminn og eilífðin*)

У люстэрку часу
я ўбачыў вечнасці варту,
з рукою ля шчакі.

Вандроўцы канец,
а ззаду горад сталёвы,
кроў льецца, твой кон такі.

І ранкам блакітным
мяне благае
твой голас трапяткі.

Думка
(*Hugmynd*)

Я ў небяспечнай стоме,
а побач стромы адхон.

Аголеная дама
гуляе няспешна
з шэрым катом.

Стары ў жоўтай камізэльцы
на лаўцы, заклапочаны.
Ён кажа:

– Ойча наш у небе,
ўвесь свет аплочаны.

ЗМЕСТ

3 КНИГІ «ПАЛАЛА ЧЫРВОНАЕ ПОЛЫМЯ» (1934)

Бязгучныя слёзы.....	5
Песня жабрака.....	7
Дом спіць... ..	8
Святло месяца.....	9
Гелена-Элін.....	10
Відзежы.....	12
Серада.....	13
Сходы.....	14

3 КНИГІ «ВЕРШЫ» (1937)

Спеў пра Хрыста.....	16
Скарп'едын ¹ у Брэнне.....	19
Мармур.....	20
Спантанны верш.....	21
Сон.....	22
Калумб.....	23
Партрэт.....	24
Атлантыда.....	25
Вясна.....	26
Дзіця.....	27
Аўтапартрэт.....	28
Цемра.....	29
Спектакль.....	30
Вердэн.....	31
Уцёкі.....	32

З КНИГІ «СЛЕД НА ПЯСКУ» (1940)

Роздумы пра новую сусветную вайну	33
Канец дарогі	35
Старое крэсла.....	36
Сіеста.....	37
Пярэдых.....	38
Дурнаваты верш	39
Асфальт	40
Чаплінаўскі вершык узору 1939 г.....	41

З КНИГІ «ПАДАРОЖЖА БЕЗ АВЯЦАННЯЎ» (1942)

Восень у Т'ёўрсаўдале	42
Шукаю я цябе.....	43
«Расце на захадзе кветка...»	44
Свет заваёўваць.....	45
Веснавыя строфы	46
Стары чалавек з кавенькай	47
Сяліба ў Брэйдаф'ёрдзе.....	48
Па-за колам.....	49
Першапаяленец Ісландыі	50
Свет ратаваць.....	51
Дзеці гуляюць.....	52
Подпіс	53

КНИГА «ЧАС І ВАДА» (1956)

1 (Час як вада – гэтка самы...)	54
2 (Сонца, сонца было са мной...)	55
3 (На празрыстых крылах...).....	56

4 (Хваля, што б'еца...)	57
5 (Вада, якая ў бездань...)	58
6 (Быў я схіленай галавою...)	59
7 (Кубікамі неба...)	60
8 (Нябачных крылаў пошум...)	61
9 (На ловы ветру сіло...)	62
10 (Ад майго клёку...)	63
11 (І скляпенне маіх удачаў...)	64
12 (Нібы параненыя коні...)	65
13 (Ідзе блакітны дождж...)	66
14 (Сонца ззянне, штарміць ...)	67
15 (У святле сонечна-белым...)	68
16 (Пад самым пікам часу...)	69
17 (На твае заснулыя вейкі...)	70
18 (Дзве цёмна-чырвоныя рыбкі...)	71
19 (У тваіх недагледжаных слядах...)	72
20 (Як мора чырвань, спывае...)	73
21 (Порсткая вада...)	74

З АПУБЛІКАВАНАГА Ў ПЕРЫЁДЫЦЫ

Кірха Хадлгрымура	75
Да псалмы 51	76
Белы конь у ззянні поўні	77
Выгляд роднага берага	78
Крэмль	79
Дон Кіхот звяртаецца да ветракоў	80
Час і вечнасць	81
Думка	82

У сэрэй «Паэты планеты», акрамя выбранай паэзіі
Стэйна Стэйнара, таксама ёсць у продажы зборнікі такіх паэтаў, як:

Сафо
Франчэска Петрарка
П'ер дэ Рансар
Ўільям Шэкспір
Ёган Вольфганг Гётэ
Габрыэла Містраль
Умар Хаям
Шарль Бадлер
Райнэр Марыя Рыльке
Фрыдрых Гельдэрлін
Генрых Гайнэ
Гіём Апалінэр
Эдгар По
Федэрыка Гарсія Лорка
Джон Кітс
Рыгор Барадулін
Дзімча Дэблянаў
Гай Валерыі Катул
Яраслаў Вырхліцкі
Ян Каханоўскі
Катры Вала
Канстандзінас Кавафіс
Барыс Пастарнак
Аляксандр Чакс
Хуан Рамон Хіменэс
Юлі Таўбін
Хаім Нахман Бялік
Баляслаў Лесьмян
Шандар Петэфі
Міхай Эмінэску
Ўільям Батлер Ейтс
Эмілі Дыкінсан
Алесь Разанаў
Мацуа Басэ
Геарг Тракль
Сяргій Жадан

Рабіндранат Тагор
Сэсар Вальеха
Сігб'ёрн Обстфельдэр
Томас Стэрнз Эльёт
Арцюр Рэмбо
Нікалоз Бараташвілі
Фрыдрых Шылер
Умбэрта Саба
Марк Валерыі Марцыял
Ўолт Ўітмэн
Візма Бэлшавіца
Мікола Зэраў
Адам Міцкевіч
Юсцінас Марцінкявічус
Бгартрыгары
Эдыт Сёдэргран
Ду Фу
Эрлінг Кігэльсен
Ўільям Бэйк
Уладзімір Маякоўскі
Томас Вянцава
Гунар Экелёф
Вільгельм Мюлер
Анакрэон
Фэрнанду Пэсоа
Энхедуанна
Архілох
Срэчка Косавел
Канстанты Ідэльфанс Галячыньскі
Дзімітро Паўлычка
Джордж Гордан Байран
Захірыддзін Мухамад Бабур
Джакама Леапардзі
Міхась Стральцоў
Геарг Гайм
Стывен Крэйн

Стэйнар, С.

С88 Выбраная паэзія / Стэйн Стэйнар; пер. з ісландскай
Лявона Баршчэўскага. — Мінск: Выдавец Зміцер Колас,
2020. — 88 с. (Паэты планеты).

ISBN 978-985-23-0100-8.

Стэйн Стэйнар (сапраўдныя імёны: Адалстэйн Крыст-
мундсан, 1908–1958) – ісландскі паэт, які, пачаўшы з вос-
трасацыяльных традыцыйных вершаў, пад уплывам сюррэа-
лізму перайшоў да эксперыментаў з абстрактнымі стылямі
і фактычна стаў пачынальнікам мадэрнізму ў паэзіі Ісландыі.

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

ББК 84(4Исл)-5

УДК 821.113.3-1

Серыя «Паэты планеты»

Літаратурна-мастацкае выданне

Стэйн Стэйнар

ВЫБРАНАЯ ПАЭЗІЯ

Дызайн *Марціна Русецкага*

Адказы за выпуск *Зміцер Колас*

Падпісана ў друк 20.02.2020. Фармат 60×90^{1/32}.

Папера афсетная. Друк лічбавы.

Ул.-выд. арк. 2,02. Ум. друк. арк. 2,75.

Наклад 250 асобнікаў.

Выдавец і паліграфічнае выкананне
індывідуальны прадпрымальнік *Зміцер Колас*.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы, распаўсюдніка
друкаваных выданняў № 1/291 ад 17.04.2014.

Пр. Незалежнасці, 105-14, 220023, Мінск.